

שמות, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאל

למי קראת עם?

בני ישראל בפשטות, הם בניו של ישראל, זהו פשוטו של מקרא: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם... (שמות א, א), אלה הם שמות בניו של בחיר האבות אשר ירדו עמו מצרימה. גם כאשר הולכת משפחה זו ומתרבה, ממשיכה התורה לכנותם בני - ישראל: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאֹד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם... (שמות א, ז). לאמור: על אף שהם רבים במספרם, מכונים הם עדיין **בני - ישראל**.

פרעה שינה את הסטטוס שלהם, בבואו לגזור עלינו את גזרותיו: וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הַזֶּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ (שמות א, ט). מפסוק זה אנו למדים כי פרעה אינו מתייחס אלינו יותר כבני ישראל אלא כ - **עם בני ישראל**. בפסוק, הקבלה ספרותית בין **עמו**, לבין **עם בני ישראל**. הסכנה אליבא דפרעה כבר אינה מבני ישראל, שהם, אוסף של יחידים, אלא מישות מטאפיסית חדשה שנוצרה ב'רחם המצרית', **עם בני ישראל**. המשמעות של שינוי השם נובעת מהתייחסות פוליטית חדשה אל הלאום ההולך והנוצר לנגד עיניו של העם המצרי. פרעה מגלה עובדה זו לעמו, שספק אם הייתה לו ראייה פוליטית מקיפה כמו למלכו.

הקב"ה ממשיך לקרא לנו **בני ישראל**: וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹקִים (שמות ב, ה), עד האירוע המכונן של משה רבנו בסנה: וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק רָאָה רָאִיתִי אֶת-עַנְי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם... (שמות ג, ז), לכן: וְעַתָּה לֵךְ וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל-פְּרֹעֶה וְהוֹצֵא אֶת-עַמִּי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם (שמות ג, ז). איזו התרחשות גרמה לשינוי ההגדרה? ראשית, אויבנו הגדירו אותנו לראשונה כעם, ונבחר גואל/ מנהיג לעם - **מנהיגות יהודית, והכרה בינלאומית**.

מעתה, היחס האלוקי, ולהבדיל, היחס הפוליטי הבינלאומי אלינו הוא יחס לעם ולא אל אוסף של בודדים. הכינויים שלנו בהמשך מייצגים תמיד את עם ישראל, כך אנו מוצאים סתם **ישראל**: לָךְ וְאֶסְפָּתְךָ אֶת-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל (שמות ג, טז), וכן: כֹּה אָמַר יְקֹוֹק בְּנֵי בְכָרֵי יִשְׂרָאֵל (שמות ד, כב), ואפילו **עמי** סתם: שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיִּחַגּוּ לִי בְּמִדְבָּר (שמות ה, א). פרעה יוצר אפילו וריאציה של כינו גנאי: וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה הֲיִנְרִבִּים עִתָּה עִם הָאָרֶץ (שמות ה, ה).

ברם, הראשון שעמד על העניין הוא יעקב אבינו בברכו את בניו על מיטתו, והרבה לפני שנהיינו לעם רב: וַיְצַו אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאסֵף אֶל-עַמִּי... (בראשית מט, כט). **יעקב אבינו מת בידיעה ברורה שהותיר אחריו לאום, לא משפחה**.

לחערות: hazutg@gmail.com